

Povodně 2013 – činnost Ministerstva zdravotnictví – dílčí zpráva

Úvod

Usnesením vlády ze dne 3. 7. 2013 č. 533 byl schválen materiál „Návrh projektu Vyhodnocení povodně v červnu 2013“ (dále jen „Projekt“). Ministru zdravotnictví bylo usnesením vlády uloženo spolupracovat na dílčích úkolech Projektu v oblastech své působnosti, které jsou stanoveny zákonem č. 2/1969 Sb.¹

Na řešení povodní v roce 2013 se v rezortu zdravotnictví podílely:

- Ministerstvo zdravotnictví ČR (dále jen „MZ“) – odbor ochrany veřejného zdraví, odbor zdravotních služeb, odbor zdravotního dohledu, odbor bezpečnosti a krizového řízení,
- Krajské hygienické stanice a Hygienická stanice hlavního města Prahy (dále jen „KHS“),
- Krajské úřady (útvary zdravotnictví) a úřady obcí s rozšířenou působností.

Dnem 2. 6. 2013 byl vzhledem k vysoké srážkové činnosti a tím kulminaci některých vodních toků vyhlášen nouzový stav pro 6 krajů ČR. Celkem bylo povodněmi zasaženo 9 krajů ČR: kraj Středočeský, Jihočeský, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký, Královéhradecký, Pardubický, kraj Vysočina a hlavní město Praha.

1. Krizové řízení – činnost krizových štábů a povodňových komisí

V souvislosti s vývojem povodňové situace na území ČR byl rozhodnutím předsedy vlády dne 2. 6. 2013 aktivován Ústřední krizový štáb (dále jen „ÚKŠ“), jehož předsedou je ministr vnitra. Současně zasedala i Ústřední povodňová komise (dále jen „ÚPK“), jejímž předsedou je ministr životního prostředí. V důsledku povodňové situace byl vládou ČR vyhlášen nouzový stav². V souladu s ustanovením § 39 zákona č. 240/2000 Sb.³ se ÚPK

¹ § 10 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů

² Rozhodnutí vlády ze dne 2. 6. 2013 č. 140 –pro území Jihočeského kraje, Plzeňského kraje, Středočeského kraje, Libereckého kraje, Královéhradeckého kraje, Ústeckého kraje a hlavního města Prahy

stala součástí ÚKŠ a zasedání ÚKŠ a ÚPK probíhala společně. Jednání ÚKŠ a ÚPK se za MZ zúčastňovali: náměstek pro zdravotní péči – člen ÚKŠ, náměstek ministra zdravotnictví a hlavní hygienik ČR – člen ÚPK, zástupce hlavního hygienika ČR, bezpečnostní ředitel a ředitel odboru bezpečnosti a krizového MZ⁴. V souvislosti se svoláním ÚKŠ zahájila činnost i Odborná pracovní skupina ÚKŠ pro koordinaci zabezpečení věcnými zdroji v gesci Správy státních hmotných rezerv (dále jen „OPS ÚKŠ SSHR“), jejímž členem je z hlediska odborné působnosti zástupce odboru bezpečnosti a krizového řízení MZ.

Na základě rozhodnutí ministra zdravotnictví byl dne 2. 6. 2013 v dopoledních hodinách aktivován Krizový štáb MZ (dále jen „KŠ MZ“). Sekretariátem KŠ MZ byla zajištěna vzájemná komunikace členů KŠ MZ a všech organizací v přímé řídicí působnosti MZ (fakultní nemocnice, další poskytovatelé lůžkové zdravotní péče, specializovaná pracoviště apod.). KŠ MZ a Sekretariátem KŠ MZ byla zajištěna během povodňové situace na území ČR nepřetržitá činnost odborných pracovníků v pracovní a v mimopracovní době v režimu 7/24. Na základě stanovených požadavků byl denně monitorován aktuální stav u všech organizací v přímé řídicí působnosti MZ s ohledem na:

- možnou evakuaci pacientů nebo příjmu pacientů evakuovaných ze zdravotnických zařízení z celého území postižených povodní; od počátku krizové situace byl v kontaktu s řediteli nemocnic zřízených Ministerstvem zdravotnictví na území hl. města Prahy náměstek pro zdravotní péči za účelem umístění pacientů Nemocnice Na Františku, kteří museli být evakuováni z důvodu ohrožení objektu povodněmi,
- spolupráci s krizovými štáby krajů při koordinaci při zajištění a poskytování zdravotní péče,
- provedená opatření k ochraně života zaměstnanců, pacientů a majetku,
- požadavky vyžadující součinnost MZ při zajištění poskytování zdravotní péče.

Na základě poskytnutých informací a zasláných požadavků poskytovalo a zajišťovalo MZ metodickou a organizační pomoc zdravotnickým zařízením, která přijímala evakuované pacienty z povodněmi postižených zdravotnických zařízení. Zdravotnická zařízení v přímé působnosti MZ přijala celkem 80 pacientů (v Praze fakultní nemocnice přijaly 24 pacientů evakuovaných z Nemocnice na Františku, 8 z Hospice; Psychiatrická léčebna Horní Beřkovice přijala 30 pacientů z Domu seniorů s Alzheimerovou chorobou a 30 z Ústavu sociální péče se zvláštním režimem v Terezíně). Denně byla z hlediska nutných potřeb

---

³ Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů

⁴ Čl. 7 Statut ÚKŠ

a vazeb na rezort zdravotnictví vyhodnocována hlášení, která zasílaly jednotlivé kraje na ÚKŠ a hlášení zasílaná KHS přímo na MZ. Získané souhrnné informace byly zpracovávány do podkladů pro jednání ÚKŠ a OPS ÚKŠ.

Vláda ČR usnesením vlády ze dne 2. 6. 2013 č. 411, k zajištění prostředků na řešení povodní 2013, schválila použití prostředků státního rozpočtu 2013 v celkovém objemu 300 mil. Kč. Tyto prostředky byly uvolňovány Ministerstvem financí na základě žádosti krajů a mohly být použity také na pokrytí nákladů spojených s poskytováním zdravotních služeb a na ochranu veřejného zdraví (prostředky byly použity na nákup larvicidních přípravků, provedení kontrolních rozborů vzorků vod ze zatopených studní).

Ředitelé KHS jsou členy územně příslušných povodňových komisí, které se staly součástí krizových štábů krajů a hlavního města Prahy. KHS ve všech regionech postižených povodněmi byly aktivně zapojeny do činnosti povodňových komisí nejen na krajské úrovni, ale i na úrovni obcí s rozšířenou působností nebo místní úrovni. Na zajišťování opatření v oblasti ochrany veřejného zdraví se podílely i další subjekty na území kraje.

KHS v první fázi provedly kontrolu plánu spojení a ověřily kontakty na místní úřady a zmapovaly oblasti zasažené i potenciálně zasažené povodní. Aktivně spolupracovaly s hejtmany i se starosty ohrožených nebo postižených obcí, byly zjišťovány aktuální situace a potřeby z hlediska ochrany veřejného zdraví.

MZ stanovilo pro KHS rozsah informací, které byly denně ve stanoveném termínu předávány na MZ. Jednalo se zejména o údaje o stavu zajištění zásobování osob pitnou vodou včetně informací o zasažených studních, o uzavřených školských a jiných zařízeních, o uzavřených stravovacích zařízeních, o zasažených zdravotnických zařízeních, o evakuovaných osobách, o situaci v průmyslových objektech, zejména s ohledem na možný únik ropných nebo chemických látek, o lokalitách s rizikem nadměrného výskytu popovodňových komárů.

Na všech pracovištích orgánů ochrany veřejného zdraví (MZ, KHS) byla zajištěna nepřetržitá služba odborných pracovníků v pracovní a v mimopracovní době v režimu 7/24.

Díličí informace o činnosti vztahující se k jednání krizových štábů a povodňových komisí jsou začleněny v následujících částech tohoto materiálu.

2. Sociální a zdravotní dopady povodní – ochrana veřejného zdraví podle jednotlivých oblastí:

- a) pitná voda,
- b) koupací vody,
- c) rizika odpadů,
- d) stravování a rizika z potravin,
- e) protiepidemická činnost,
- f) ochrana zdraví dětí a mladistvých,
- g) rizika pracovního prostředí,
- h) informační kampaň, komunikace s médií.

a) Pitná voda

Spolupráce KHS s provozovateli vodovodů

KHS v zaplavených oblastech soustavně monitorovaly zásobování pitnou vodou. V ČR bylo v rámci červnových povodní 2013 zasaženo nebo ohroženo celkem 210 vodovodů zásobujících celkem 36 572 obyvatel, z toho v 87 vodovodech bylo omezeno nebo zcela zakázáno používání vody z vodovodu k pitným účelům, 123 vodovodů bylo ohroženo a bylo tedy nutno věnovat kvalitě dodávané vody zvýšenou pozornost (viz příloha). Ve všech případech, kdy byla přerušena dodávka pitné vody, bylo v součinnosti s příslušnými složkami IZS zajištěno náhradní zásobování pitnou vodou (využití jiného nezasazeného zdroje vody, dovoz pitné vody cisternami, dodávka balené vody, dovoz pitné vody do vodojemu cisternami), nejčastěji bylo náhradní zásobování zajištěno dovozem pitné vody do postižených oblastí cisternami. **Kontrolní činnost i metodická pomoc v těchto oblastech byla zaměřena na zdroj vody pro cisterny, umístění cisteren a jejich sanitace. Podle vývoje situace byla projednávána nezbytná preventivní opatření – odstavení rizikových zdrojů, posílení dezinfekce vody, průběžné informování odběratelů vody o její jakosti.** KHS byly provozovateli vodovodů poskytovány informace o průběhu sanace zasažených zdrojů. Provozovatelé zasažených nebo ohrožených vodovodů byli se zástupci KHS každodenně v kontaktu. Hlavní město Praha disponovalo po celou dobu povodní pitnou vodou ve vodovodní síti – bylo nutno vyvracet nepravdivé a nepodložené informace o nevhodné kvalitě pitné vody v celé pražské vodovodní síti. Bylo zjištěno pouze ojedinělé mikrobiologické znečištění pitné vody v Praze 4, Chuchelské ul. Na příslušném vodojemu bylo zvýšeno chlorování a následný den již byla kvalitě vody bez závad.

Bezplatné odběry a rozborů vzorků vody v průběhu povodní byly prováděny i u individuálních zdrojů vody, které byly povodněmi prokazatelně zasaženy

a sloužily jako jediný zdroj pitné vody pro domácnost. Finanční náklady na tuto činnost byly hrazeny z finančních prostředků poskytnutých MZ pro KHS ve výši 2 588 tis. Kč (tj. 95%). MZ dopisem hlavního hygienika ČR stanovilo podmínky pro čerpání a použití finančních prostředků (č.j. 19410/2013/OVZ-327-2. 6. 2013 ze dne 10. 6. 2013 - „Vyšetření studní, které slouží k individuálnímu zásobování pitnou vodou jako jediný zdroj v oblastech postižených záplavami“). **Na základě těchto zásad bylo odebráno zdravotními ústavy celkem 2 988 vzorků z individuálních zdrojů pitné vody.** Spoluúčast KHS při odběrech se ukázala jako nezbytně nutná (terénní šetření – vytipování studen, zjištění technického stavu, poskytování informací k provedení sanace, dezinfekce vody apod.), v ojedinělých případech se přistoupilo k zamítnutí žádosti. **V důsledku všech přijatých opatření nebyla v průběhu povodní zaznamenána žádná epidemie z pitné vody.**

b) Koupací vody

MZ zajistilo zveřejnění aktuálních informací o nebezpečí koupání v oblastech, které byly zasaženy extrémními srážkami a povodněmi. V postižených oblastech KHS po povodních a před zahájením provozu provedly **131 revizí stavu přírodních koupališť**, aktuálně podle vývoje situace došlo v součinnosti s provozovateli koupališť k posunutí termínu zahájení provozu. Monitorovací kalendář kvality vody nebylo nutno upravovat ani zařazovat mimořádné odběry vzorků (u koupacích oblastí byl termín odběrů v zasažených oblastech operativně posunut). U koupacích oblastí bylo v zasažených oblastech zveřejněno dočasné varování před koupáním. Ve Středočeském kraji probíhala na tomto úseku úzká spolupráce s Krajskou veterinární správou pro Středočeský kraj v důsledku velkého úhynu ryb (několik stovek tun), které zamořily vodní nádrže Kamýk a Slapy – z preventivních důvodů byl na těchto nádržích vyhlášen dne 14. 6. 2013 dočasný zákaz koupání, který byl odvolán dne 4. 7. 2013.

Provozovatelé byli upozorněni na nutnost věnovat zvýšenou pozornost také **navazujícím plochám pro slunění**, a to i v případech přivalových srážek s možnými splachy z okolí, které již s celoplošnými povodněmi v červnu 2013 nesouvisely. Pro tyto účely MZ vydalo metodický materiál „Doporučení pro provozovatele venkovních hracích ploch, určených pro hry a sport dětí a mladistvých“.

c) Rizika odpadů

V oblasti likvidace odpadů ze zatopených domácností participovaly orgány ochrany veřejného zdraví především jako odborný poradní orgán při výběru shromažďovacího místa pro veškerý odpad. Vlastní výběr shromažďovacího místa pro veškerý odpad však

určovala vždy obec ve spolupráci s asanačním podnikem a po dohodě s příslušným orgánem ochrany veřejného zdraví (dále jen OOVZ) – vždy tak, aby bylo co nejvyšší měrou ochráněno zdraví obyvatel.

Pracovníci KHS zodpovídali četné dotazy občanů – telefonicky i při provádění místních šetření v zatopených oblastech - jakým způsobem likvidovat jednotlivé druhy odpadu (odpadní vody, tuhé odpady, uhynulá zvířata, nebezpečné odpady, potraviny apod.) tak, aby byla co největším měrou zajištěna ochrana veřejného zdraví. Nejdůležitější informace, jak postupovat při likvidaci odpadu z domácností, byly také součástí zveřejněného informačního materiálu vydaného MZ – „Pravidla základní hygieny po záplavách“, který je trvale k dispozici na webových stránkách MZ a KHS. Současně v době povodní byl zařazen do příručky zpracované MV, která byla určena obcím „Krizový manuál pro obce Povodně 2013 – záchrana, likvidace, obnova, kontakty“.

d) Stravování a rizika z potravin

Při povodních v roce 2013 bylo zasaženo celkem **352 provozoven stravovacích služeb**. Ve většině případů byly zatopeny pouze sklepní prostory. Provozovny společného stravování, u nichž došlo k zasažení záplavovou vodou, **byly uzavřeny**. Ve velké míře byly zasaženy provozovny společného stravování typu prodejních stánků občerstvení, dále hostinské provozovny nevyvařující (víkendové provozovny a výčepy) v rekreačních oblastech. **V zasažených provozovnách byl proveden výkon státního zdravotního dozoru, který byl vždy doprovázen informační kampaní spojenou s předáním písemných informací týkajících se dodržování základních hygienických pravidel při záplavách a při odstraňování následků povodní a používání desinfekčních prostředků**. Spolupráce s provozovateli provozoven stravovacích služeb byla dobrá, provozovatelé často prováděli vlastní opatření ihned po odčerpání vody. Bylo zajištěno provedení úklidu zaplavených prostor a následná desinfekce, v některých případech, např. zařízení pro čepování piva nebo jiných nápojů, byla desinfekce provedena specializovanými firmami. **V případě zasažení potravin byly vydávány příkazy k jejich vyloučení z oběhu a likvidaci s výjimkou potravin hermeticky uzavřených**, např. KEG sudy uzavřené od výrobce, kde nedošlo ke kontaminaci obsahu (pivo, nealkoholické nápoje), ale v takových případech byla nařízena povrchová očista a desinfekce takových obalů.

S provozovateli stravovacích služeb, jejichž objekty byly zásobovány vodou z komerčních zdrojů, bylo dohodnuto, že po jejich vyčištění a před obnovením provozní činnosti, budou kontaktovat pracovníky orgánu ochrany veřejného zdraví, se kterými byl následně koordinován další postup k obnovení činnosti. V případě, že nebylo možné kontaktovat

provozovatele stravovacích služeb, zejména v rekreačních lokalitách zasažených povodněmi, byli kontaktováni starostové povodní postižených obcí. V některých oblastech se jednalo o opakovanou situaci, kde provozovatelé byli s postupem po povodních obeznámeni a jejich jednání bylo v době výkonu státního zdravotního dozoru vstřícné.

Průběžně byla prováděna kontrola a metodická pomoc výrobním střediskům se zázemím (např. kuchyně, sklady, přípravny, výdejny), které **zajišťovaly stravování evakuovaných občanů a pracovníků záchranného systému** podílejících se na sanačních a úklidových pracích. Zvýšená pozornost byla věnována zásobení pitnou vodou, kdy byly identifikovány provozovny s rizikem možného ohrožení zdraví, ať již se jednalo o individuální zdroje pitné vody, nebo vodovodní síť. V těchto případech je v případě provozu zajištěno náhradní zásobování, ať již prostřednictvím cisteren, připojením na nezasazenou část vodovodu nebo balenou pitnou vodou.

Státní zdravotní dozor byl prováděn i po provedené asanaci, sanaci a případném vysušení provozovny k obnovení provozu, **byla prováděna kontrola splnění nařízených opatření**. Revize provozoven byla prováděna buď na základě vlastních zjištění OOVZ nebo na základě požadavku provozoven stravovacích služeb.

Povodní byly zasaženy i potravinářské podniky, kde prvoinstanční dozor není vykonáván orgány ochrany veřejného zdraví, vzhledem k mimořádné situaci však orgány ochrany veřejného zdraví byly nuceny provádět dohled i zde. Výrobní potravinářské podniky a prodejny potravin byly kontrolovány podle metodického doporučení ke sjednocení postupu pracovníků KHS při posuzování potravinářských podniků zasažených povodněmi vydaného MZ ČR. Nešlo o významné zasažení objektů, potraviny nebyly ve větší míře zasaženy. Pozornost byla věnována zásobování nezávadnou pitnou vodou, kdy v případě jednoho výrobního potravinářského podniku došlo ke kontaminaci vlastní studny, kde byla nařízena sanitace.

Kromě zjišťování stavu a monitorování situace pracovníci KHS, odboru hygieny výživy a předmětů běžného užívání, pomáhali metodickou a konzultační činností zejména provozovatelům potravinářských podniků a obecním úřadům při provádění sanitačních opatření nebo řešení konkrétních situací souvisejících s důsledky povodní. Kontakt s obecními úřady zprostředkovali zástupci KHS, kteří se účastnili jednání krizových štábů. Ve významné míře byly využívány i zkušenosti z povodní v minulých letech. **Pracovníci KHS poskytovali informace k asanaci provozoven a zařízení, k likvidaci potravin a vybavení, podrobně vysvětlovali hygienicko-epidemiologické zásady z informačních letáků. Ve velké míře také zodpovídali dotazy veřejnosti směřované na možnosti konzumace výpěstků ovoce a zeleniny ze zatopených lokalit.**

e) Protiepidemická činnost

Protiepidemická činnost OOVZ zahrnovala v průběhu povodní edukační činnost (viz část h) tohoto materiálu), výkon státního dozoru nad zdravotnickými zařízeními zasaženými povodňovou vodou a především intenzivní surveillance infekčních onemocnění, která byla proti rutinním postupům výrazně zaměřena i na sledování zdrojů infekce a jejich přenašečů, především na výskyt popovodňové vlny komárů a na hlodavce.

V rámci intenzivního vyhledávání infekčních onemocnění, vyskytujících se v souvislosti s povodněmi, byl hlavním hygienikem ČR zaveden speciální kód pro vykazování těchto infekčních nemocí do informačního systému EPIDAT.

OOVZ informovaly obyvatelstvo žijící v zasažených oblastech o možnostech individuální ochrany proti přenosu nemocí, typických pro povodňové katastrofy v našem klimatickém pásmu. Dalším tématem, kterému se epidemiologové museli detailně věnovat, bylo vysvětlování jak laické veřejnosti, tak dalším správním orgánům, že epidemiologická situace v ČR nevyžadovala v danou chvíli potřebu očkování proti hepatitidě A u osob, které se aktivně podílely na likvidaci povodňových škod, především dobrovolných hasičů. V pozdějších týdnech se hlavním tématem staly možnosti individuální ochrany proti obtěžujícímu hmyzu, především komárům.

Ve snaze zabránit nebo alespoň omezit očekávanou kalamitu popovodňových komárů se epidemiologové KHS soustředili na intenzivní monitorování známých a předpokládaných lůhnišť komárů. Na základě aktuálních výsledků a v úzké spolupráci se Státním zdravotním ústavem (dále jen „SZÚ“) Národní referenční laboratoří pro desinsekcí a deratizaci, subjekty bezprostředně zajišťujícími aplikaci insekticidních přípravků a dotčenými obcemi koordinovaly OOVZ aplikaci larvicidních prostředků (VectoBac) a insekticidních prostředků proti dospělým imágům.

Národní referenční laboratoř pro desinsekcí a deratizaci SZÚ zajišťovala také diagnostiku fází vývoje larev a konzultační činnost při přípravě opatření proti nadměrnému výskytu komárů. **Vyškolení pracovníci KHS prováděli ve více než 150 zaplavených lokalitách několikrát týdně monitoring výskytu larev a dospělých komárů.**

MZ zajistilo dovoz 900 kg přípravku VectoBac do ČR. S ohledem na termín dodání přípravku a z důvodu potřeby zajištění včasného larvicidního zásahu, rozhodl hejtman Jihomoravského kraje o uvolnění 250 kg přípravku ze zásob Jihomoravského kraje, jako zápůjčku pro povodněmi postižené kraje. Larvicidní prostředky byly hrazeny krajem z prostředků uvolněných vládou ČR usnesením vlády č. 411/2013. Nákup prostředků jakož i zajištění jejich aplikace specializovanými firmami zajišťovali pracovníci krajských úřadů.

Celkem byla larvicidním přípravkem ošetřena plocha okolo 255 500 m². Postřik na dospělé komáry byl proveden na ploše přibližně 401 500 m². Na desinsekci komárů bylo spotřebováno více jak 500 litrů přípravku VectoBac. Tento přípravek má tu výhodu, že nezatěžuje svým působením životní prostředí (zejména nepoškozuje jiné živé organismy než komáří larvy) a nepředstavuje ani zvláštní zvýšené riziko pro člověka. Pro budoucí využití je přípravek VectoBac k dispozici více než 500 Kg.

Výkon státního dozoru nad zdravotnickými zařízeními se soustředil především na znovu uvádění vyplavených zdravotnických zařízení do provozu. Zahrnoval nejen obvyklé formální kroky. Velmi často epidemiologové KHS fungovali pro dotčená zařízení jako jediní odborní konzultanti na sanaci zasažených prostor.

Společné úsilí všech OOVZ a dalších složek, podílejících se na likvidaci povodňových škod, vedlo k tomu, že **epidemiologická situace se v souvislosti s povodněmi nijak nezhoršila!** Ojedinele se objevila průjmová onemocnění. Hygienické stanici hl. m. Prahy byl hlášen v průběhu povodní pouze jeden sporadický případ virové hepatitidy A a legionářské nemoci.

f) Přírodní léčivé zdroje a zdroje přírodních minerálních vod

V průběhu povodní došlo ke kontaminaci povodňovou vlnou pouze u jednoho správce přírodního léčivého zdroje, kde došlo dočasně k zalití ložiska peloidu souvislou povodňovou vlnou. Tento incident poznamenal i skládku natěženého výtěžku, který byl rovněž kompletně kontaminován. Kontaminace byla rychlá, a proto nemohlo dojít k zásadnější migraci povodňových fluid do hlubších, než přípovrchových partií ložiska. Lze předpokládat, že během zimních měsíců bude dosaženo vlivem nízkých teplot normálních hodnot mikrobiálního oživení kontaminovaného ložiska peloidu. Poskytovatel lázeňské léčebně rehabilitační péče, který ložisko využívá, má dostatek nevyužitá kapacity výtěžku v interním skladu, a tak jeho provoz není ohrožen touto mimořádnou událostí. Další těžba peloidu, která se předpokládá v 1. čtvrtletí roku 2014, je podmíněna vyhovující mikrobiální kvalitou výtěžku ověřenou reprezentativním vzorkem analyzovaným Referenčními laboratořemi přírodních léčivých zdrojů, tedy organizací zřízenou ministerstvem. Na žádných jiných přírodních léčivých zdrojích ani zdrojích přírodních minerálních vod nebylo riziko povodňové vlny zaznamenáno.

g) Ochrana zdraví dětí a mladistvých

Při červnových povodních **bylo uzavřeno celkem 52 mateřských škol, 60 základních a středních škol a 16 jiných typů školských zařízení.** Pracovníci KHS odborů hygieny dětí a mladistvých (dále jen „HDM“) prováděli monitorování situace ve školských

zařízeních v zatopených nebo ohrožených oblastech. Bylo zajištěno aktualizované hlášení o počtu uzavřených školských zařízení.

V postižených oblastech byl zjišťován a kontrolován stav školských zařízení, včetně jejich kuchyní, s důrazem na zásobování pitnou vodou, podmínky provozu a sanaci zasažených prostor. V oblastech zasažených povodněmi byla v době trvání povodně ve vybraných školských zařízeních zřízena evakuační centra. Školní jídelny při těchto základních školách připravovaly stravu pro evakuované osoby a pracovníky podílející se na sanačních a úklidových pracích. Pro žáky v některých povodně zasažených mateřských škol byly do konce školního roku zajištěny pobyty v základních školách, rekreačních nebo lázeňských zařízeních, omezené provozy některých mateřských škol byly provizorně přesunuty do náhradních prostor. **Před znovu zahájením provozu těchto zařízení, byly provedeny kontroly a posouzena způsobilost zařízení k dalšímu provozu.**

Po opadnutí povodňové vody byla při kontrolách na místě řešena problematika **sanace venkovních hracích ploch ve spolupráci s jejich provozovateli**, někde rovněž ve spolupráci s odbory životního prostředí krajských úřadů, kdy v řadě případů byla provedena celková výměna písku v pískovištích i na dopadových plochách. V rámci kontrol venkovních hracích ploch byl distribuován **informační materiál včetně „Doporučení pro provozovatele venkovních hracích ploch, určených pro hry a sport dětí a mladistvých“**.

Pozornost byla věnována rovněž problematice **dětské letní rekreace v zasažených oblastech. V těchto oblastech proběhl monitoring lokalit a zařízení, kde by v letních měsících měla proběhnout rekreace, a následné kontroly se týkaly připravenosti konání akcí.** V době povodně byl jeden dětský tábor preventivně evakuován, již druhý den se ale děti vrátily. Pracovníci HDM byli osloveni provozovateli zotavovacích akcí, aby s nimi konzultovali stav zaplavených zařízení pro dětskou letní rekreaci, která měla být umístěna na březích vodních toků nebo v jejich blízkosti, možnost jejich asanace a využití pro letní sezonu 2013. V několika případech byl konzultován náhradní způsob zajištění zásobování akce pitnou vodou, protože obvykle využívaný zdroj byl zaplaven a kvalita vody neodpovídala hygienickým požadavkům.

Pracovníci HDM na jednotlivých územních pracovištích KHS byli v kontaktu s obcemi a městskými úřady, od kterých byly průběžně zjišťovány aktuální informace o stavu ohrožených školských zařízení. Dotazy pracovníků školských zařízení byly konzultovány a byla prováděna šetření na místě. Pracovníci odboru HDM poskytovali odborné rady z hlediska ochrany veřejného zdraví a podávali dostupné informace. Informace a letáky byly zasílány na elektronické adresy předškolních a školských zařízení a informace byly poskytovány i při dalších příležitostech.

h) Rizika pracovního prostředí

V průběhu povodní bylo na postižených územích **zasaženo 106 průmyslových, zemědělských a dalších objektů** dozorovaných pracovníky KHS odboru hygieny práce (dále jen „HP“). Nejvíce objektů bylo zasaženo v hlavním městě Praze - 63 objektů, kde byla zaplavena například i zoologická zahrada nebo muzeum. V zaplavených oblastech byly zasaženy převážně drobné provozovny jako např. truhlárny, kamenictví, autoservisy, zahradnictví apod. Na území Středočeského kraje a Ústeckého kraje byly naopak zasaženy povodněmi některé větší výrobní závody. Ve Středočeském kraji bylo během povodní sledováno cca 27 podniků zaměřených především na chemickou výrobu. V první fázi povodní byla nejhorší situace na okrese Mělník, kde došlo k zatopení areálů Spolana Neratovice, Styl Neratovice, Pola Neratovice a ČEZ Horní Počaply. Důležitým monitorovaným subjektem s ohledem na zabezpečení radioaktivních materiálů byl Ústav jaderného výzkumu v Řeži, přestože areál nebyl vodou zaplaven, voda se do některých objektů dostala průsaky, v době povodní byly v plánované odstávce oba výzkumné reaktory. Průnikem dešťové vody byly také zasaženy montážní haly ŠKODA auto a.s. – výroba přerušena nebyla. Zaplavena byla i některá pracoviště umístěná v suterénu Oblastní nemocnice Mladá Boleslav.

V Ústeckém kraji bylo zasaženo celkem 18 větších průmyslových objektů v okresech Litoměřice, Ústí nad Labem a Děčín např. Loděnice v Lovosicích, lodní překladiště v Ústí nad Labem a Děčíně, průmyslový areál v Boleticích nad Labem a další. Velké chemické podniky v Lovosicích a Ústí nad Labem naštěstí zasaženy povodněmi nebyly.

V průběhu povodní pracovníci odborů HP KHS ověřovali telefonicky i při místním šetření situaci v provozovnách, zejména se zaměřením na možné úniky ropných nebo chemických látek, případně na zasažení zdrojů pitné vody a zajištění zásobování objektů pitnou vodou. Poskytovali zaměstnavatelům poradenskou činnost zaměřenou na používání vhodných dezinfekčních přípravků na zasažené plochy, včetně protiplísňových. Doporučovali odpovídající ochranné pracovní pomůcky, včetně ochranných oděvů a obuvi pro zaměstnance likvidující následky povodní, tak aby bylo v maximální míře zabráněno ohrožení jejich zdraví. Zaměstnavatelé s pracovníky KHS konzultovali likvidaci odpadů vzniklých po povodních, vysoušení objektů s následnou asanací a v neposlední řadě i možnost očkování zaměstnanců proti hepatitidě A, kteří prováděli likvidaci následků povodní.

Spolupráce s vedením i majiteli průmyslových objektů a provozoven byla hodnocena velmi pozitivně, podniky průběžně monitorovaly situaci v průběhu dní a aktuální změny hlásily na KHS. Podniky realizovaly bezpečnostní opatření odpovídající aktuálním stupňům povodňové aktivity. Většinou se jednalo o vystěhování suterénů objektů, preventivní přemístění chemických látek na bezpečná místa podle zpracovaných povodňových plánů.

U některých subjektů došlo k omezení či přerušení výroby. Zasažené podniky využily i vlastní zkušenosti získané během minulých povodní. Podle dostupných informací nedošlo k žádnému úniku chemických látek v zasažených územích, neboť všechny subjekty byly na tuto situaci připraveny, sklady byly zabezpečeny nebo byly skladované chemické látky včas přemístěny na bezpečná místa. Únik ropných látek z provozovny autoservisu byl zaznamenán v Jihočeském kraji.

Zaměstnavatelé byli průběžně informováni o dostupnosti informačních materiálů na internetových stránkách MZ ČR a KHS, **rovněž jim byly předávány informační letáky týkající se zásad chování v oblastech zasažených povodněmi při kontrolách na místě. V zasažených objektech byl před zahájením provozu po provedeném úklidu a desinfekci prostor proveden pracovníky odboru HP státní zdravotní dozor a posouzena způsobilost objektů k dalšímu provozu.**

i) Informační kampaň, komunikace s médii

Na webových stránkách MZ, SZÚ a KHS byla zveřejněna řada dokumentů obsahujících informace o postupu při a po záplavách - pravidla základní hygieny po záplavách, postup při úklidu bytu, pravidla pro zacházení se zaplavenými potravinami, nakládání s odpady po povodni, očista a dezinfekce prádla, riziko infekčních onemocnění, pravidla při likvidaci plísní, postup při asanaci a regeneraci studní. Nejdůležitější informace, jak postupovat při likvidaci odpadu z domácností, byly také součástí zveřejněného informačního materiálu „Pravidla základní hygieny po záplavách“.

Informace byly připraveny i v písemné podobě a byly KHS průběžně při výkonu státního zdravotního dozoru nebo při konzultacích dále distribuovány.

Pracovníci MZ se podíleli i na aktualizaci metodické příručky „Povodně 2013 Praktické rady občanům“ publikované Ministerstvem práce a sociálních věcí.

Základní informace byly zahrnuty rovněž do materiálu distribuovaného Ministerstvem vnitra v průběhu povodní – „Krizový manuál pro obce – povodně 2013 – záchrana, likvidace, obnova, kontakty“.

Byla zpracována pravidla pro stravování v evakuačních střediscích, která byla k dispozici starostům obcí zasažených povodněmi. **Denně byly aktualizovány informace o jakosti dodávané vody z veřejných vodovodů, u kterých platila omezující opatření užití vody.** V souvislosti s povodněmi a jejich následky bylo zpracováno „Doporučení pro provozovatele venkovních hracích ploch, určených pro hry a sport dětí a mladistvých“.

V informační kampani byly využívány od samého počátku jako základní informační nosiče internet, vlastní webové stránky, regionální, lokální a celostátní prostředky masové

komunikace, informační prostředky IZS cestou operačních a informační středisek IZS⁵ a byly produkovány vlastní tištěné letáky šířené cestou KHS, složek IZS a dobrovolníků Českého červeného kříže.

Přímou formu komunikace s občany představovaly především telefonické rozhovory a elektronická komunikace s představiteli orgánů státní správy a samosprávy, obcí a občany v postižených oblastech na MZ i KHS. Zaměstnanci KHS denně odpovídali na stovky osobních, telefonických i mailových dotazů občanů, provozovatelů podniků, provozovatelů školských zařízení, vodárenských podniků apod.

Bezprostředně po vypuknutí povodní byla navázána také spolupráce s médii pro informování veřejnosti, a to v podstatě se všemi celostátními deníky, celoplošnými televizními a rozhlasovými stanicemi, ale i s regionálními deníky a dalšími místními médii. Zástupci resortu aktivně předávali informace o kontaminaci a kontrole pitné vody a možnosti bezplatného testování její nezávadnosti, o rizicích infekčních chorob, nutnosti dodržování stanovených zásad při odklizení popovodňových škod, o likvidaci komářích larev po opadu vody, o zajištění desinfekčních prostředků apod. Informace byly médii předávány formou rozhovorů, tiskových zpráv, prostřednictvím tiskových konferencí, účastí v publicistických pořadech, vypracování požadovaných podkladů na přímou žádost redaktora atd.

3. Ekonomické dopady

Usnesením vlády č. 411/2013, k zajištění prostředků na řešení povodní 2013, bylo schváleno použití prostředků státního rozpočtu 2013 v celkovém objemu 300 mil. Kč. Tyto prostředky byly v krajích použity také na pořízení larvicidních prostředků.

Usnesením vlády č. 531/2013⁶ bylo schváleno použití prostředků kapitoly Vládní rozpočtová rezerva státního rozpočtu ČR na rok 2013 a navýšení výdajů kapitoly MZ o 5 000 tis. Kč na mimořádné náklady KHS a MZ spojené s řešením krizové povodňové situace. Z této částky bylo 2 724 tis. Kč určeno na provozní náklady (zejména na výkon

---

⁵ § 5 odst. 1 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁶ Usnesení vlády ČR ze dne 3. 6. 2013 č. 631, k použití prostředků kapitoly Všeobecné pokladní správy, položky Vládní rozpočtové rezervy, na krytí výdajů nezabezpečených ve státním rozpočtu ČR na rok 2013 a o úpravě závazných limitů a ukazatelů mzdových prostředků v rámci kapitoly MV v roce 2013

státního zdravotního dozoru – rozborů vzorků pitných vod, náklady na pohonné hmoty, dezinfekci, služby telekomunikací a cestovné) a částka 2 276 tis. Kč byla určena na mzdové náklady (přesčasy, odměny).

Skutečně vynaložené náklady OOVZ spojené s řešením krizové povodňové situace činily dle podkladů jednotlivých KHS k 30. 9. 2013 částku 5 906 tis. Kč. Tato částka bude v konečném součtu vyšší, protože některé KHS dosud hradí došlé faktury za rozborů pitných vod ze studní, které byly zasaženy povodněmi.

MZ byly zajištěny finanční dotace pro KHS ve výši 2 588 tis. Kč (tj. 95% z poskytnuté provozní dotace) na zajišťování vyšetření studní k individuálnímu zásobování pitnou vodou.

Metodické vedení

Ministerstvo zdravotnictví ČR v průběhu povodní monitorovalo situaci také z hlediska zabezpečení dostupnosti zdravotní péče na zasažených územích, a to zejména v oblasti personálního zabezpečení zdravotních služeb, vybavení zdravotnických zařízení zdravotnickými prostředky a léčivými přípravky.

Zajištění rezervních kapacit lůžkové péče bylo MZ ČR, v případě potřeby, připraveno projednat s odbory zdravotnictví příslušných krajů.

V rámci metodického vedení odborů zdravotnictví krajských úřadů nad výkonem přenesené působnosti státní správy OZD ve spolupráci s věcně příslušnými odbory MZ ČR (DZP, BKŘ) poskytoval informace a konzultace např. ke způsobu úhrad za péči o osoby evakuované ze zařízení sociálních služeb do zdravotnického zařízení, k rozsahu hrazení mimořádných nákladů vzniklých v příčinné souvislosti s krizovými opatřeními (evakuace osob, převoz pacientů zpět do původního zdravotnického zařízení, zvýšení počtu personálu) či k odpovědnosti za škodu způsobenou právníky a fyzickými osobám v příčinné souvislosti s krizovými opatřeními a k nároku na náhradu škody.

OZD upozornil, že způsob provádění evakuace a jejího všestranného zabezpečení, včetně provádění evakuace v rámci povodňové ochrany, má být řešen v příslušných plánovacích dokumentech kraje. Přednostně má být plánována pro pacienty ve zdravotnických zařízeních, osoby umístěné v sociálních zařízeních, osoby se zdravotním postižením, děti do 15 let a pro doprovod vyjmenovaných skupin.

Závěr:

V rámci státního zdravotního dozoru, na kterém se podíleli pracovníci všech odborů KHS, bylo provedeno v zasažených oblastech 1 459 hygienických šetření zaměřených především na vyhodnocení rizika, metodickou pomoc při provádění očisty a dekontaminace, na zásobování obyvatel pitnou vodou (bylo odebráno kontrolních cca 500 vzorků pitné vody), zajištění hygienických podmínek pro cca 18 000 evakuovaných obyvatel; dále byly prováděny OOVZ kontroly v zasažených zařízeních sociálních služeb, školských zařízeních, provozovnách stravování a v průmyslových podnicích; zvýšenou měrou byl prováděn monitoring infekčních onemocnění a denní hodnocení epidemiologické situace. Ve 172 lokalitách byl zajišťován monitoring komárů v postižených oblastech a byla činitelna preventivní opatření proti jejich přemnožení. Souhrnné údaje jsou uvedeny v příloze.

V průběhu povodní ani v popovodňové fázi likvidace škod nedošlo k výskytu žádných epidemických onemocnění, ať infekčního nebo neinfekčního původu. Pouze v jednom případě byla hlášena virová hepatitida A a v jednom případě legionářská nemoc, ojediněle byl hlášen výskyt průjmového onemocnění nebo poranění při úklidových pracích. Díky včasnému zásahu larvicidními přípravky v povodněmi zasažených lokalitách bylo v mnoha regionech (např. celý Středočeský kraj) zabráněno nadměrnému výskytu komárů po opadnutí vody. To svědčí o tom, že ze strany všech příslušných subjektů v oblasti ochrany veřejného zdraví byla povodňová situace v červnu 2013 zvládnuta dobře, na vysoké odborné úrovni a s velkým nasazením. Získané poznatky budou MZ a KHS vyhodnoceny, závěry projednány s věcně a odborně příslušnými subjekty.

Vyhodnocení bude směřováno k využití poznatků pro aktualizace věcně příslušných částí plánovacích dokumentů MZ i krajů se zaměřením na:

- ověření a zpracování (aktualizaci) postupů a stanovení odpovědnosti při vytipování zasažených míst pro provedení zásahu larvicidními přípravky,
- ověření a stanovení postupů a odpovědnosti jednotlivých subjektů pro zajištění dostupnosti larvicidního přípravku a jeho financování,
- ověření a zpracování postupů a vzorových dokumentů použitelných v případech, kdy za krizového stavu bude možné čerpat pohonné hmoty s využitím odběrových karet SSHR.

Příloha: Přehled činností orgánů ochrany veřejného zdraví při řešení povodní 2013

